

WET VERSUS GENADE

Hugo Bouter

Wet versus genade

Over de reikwijdte van de Tien Woorden

Wet versus genade
Over de reikwijdte van de Tien Woorden

Auteur: Hugo Bouter
Vormgeving: Jan Paul Spoor
Copyright © OudeSporen online uitgeverij
Tweede editie 2016
Distributie: CBC, Houten

ISBN/EAN 978-90-70926-91-5
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

'Want de zonde zal niet over u heersen; want u bent niet onder de wet, maar onder de genade'.

Romeinen 6:14

'Hoewel ik niet zonder wet voor God ben, maar aan Christus wettelijk onderworpen'.

1 Korintiërs 9:21

'Draagt elkaars lasten, en vervult zo de wet van Christus'.

Galaten 6:2

Inhoud

Woord vooraf	9
1. Jezus en de wet	11
• Wet versus genade	11
• Genade en waarheid	12
2. Over de reikwijdte van de tien geboden	15
• Het gewichtigste van de wet.	15
• De genade gaat verder dan de wet	17
3. Over het sabbatsgebod	19
• Jezus is Heer van de sabbat	19
• Verwijzingen naar de 10 geboden in het Nieuwe Testament .	21
• Samenvatting van Gods wegen in verband met de sabbat . .	22

Woord vooraf

Deze brochure, waarvan nu de tweede druk verschijnt, bevat enkele artikelen over de relatie tussen de christen en de wet. De wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden (Joh. 1:17). Dat is het geweldige contrast tussen de oude en de nieuwe bedeling. De christen is niet onderworpen aan het regime van de wet, maar hij leeft onder de heerschappij van de genade, die heilbrengend aan hem is verschenen en die hem onderwijst hoe hij moet leven (Tit. 2:11-14).

De christen leeft niet wetteloos, want hij is aan de levende Heer onderworpen en hij vervult de wet van Christus, d.i. de wet van de liefde en de totale overgave (vgl. 1 Joh. 3:16-18). Daartoe is de natuurlijke mens niet in staat, maar Christus Zelf is de Leefregel voor de gelovige en Hij stelt hem in staat hieraan te beantwoorden door de werking van Woord en Geest. Het sabbatsgebod verwijst echter naar de invoering van de sabbatsrust voor het volk van God in het komende Vrederijk (zie hoofdstuk 3).

Gouda, najaar 2016

H. Bouter

1. Jezus en de wet

‘Wie van u zonder zonde is, laat die het eerst een steen op haar werpen.’

Johannes 8:7

Wet versus genade

De farizeeën brachten een vrouw die overspel had gepleegd bij Jezus en vroegen Hem: ‘Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen, wat vindt U daarvan?’ Jezus zweeg aanvankelijk, maar zei ten slotte: ‘Wie van u zonder zonde is, laat die het eerst een steen op haar werpen’ (Joh. 8:7). Wat betekent dit nu voor het thema van de vergeving, en voor onze houding ten aanzien van de zonde van een medemens? De wet van Mozes was toch de wet van God? Verzette Jezus Zich tegen de wet van Mozes, de wet die God Zelf bij de Sinai aan Zijn volk had gegeven?

Inderdaad is de wet van Mozes de wet van *God*, maar de wet is aan Israël gegeven, niet aan de hele wereld. Misschien kunnen we zeggen dat het volk Israël heeft gefunctioneerd als een 'proeftuin', een soort leermodel voor de wereld. De wet is heilig, rechtvaardig en goed, zegt de apostel Paulus (Rom. 7:12), maar de mens is een zondaar en hij is totaal onmachtig om de wet te volbrengen en zodoende het leven te verwerven. De wet bracht dit aan het licht. Het volk van God heeft de wet niet kunnen houden en het is genoegzaam gebleken dat de mens van nature onmachtig is op deze grondslag voor Gods aangezicht te bestaan.

Christus is gekomen om ons nieuw leven te geven door middel van Zijn dood en opstanding, door Zijn eigen opstandingsleven en Zijn Geest aan ons mee te delen. Hoewel wij niet meer leven onder het regime van de wet, wordt de rechtvaardige eis van de wet nu door ons als christenen vervuld door een wandel door de Geest (Rom. 6:14; 8:4). Dit gebeurt echter niet door de wet als regel van dankbaarheid te hanteren, zoals velen denken. Christus Zélf is de Maatstaf, het Model van de nieuwe mens (vgl. 1 Joh. 3:16), en door de werking van Zijn Woord en Geest worden wij aan Hem gelijkvormig gemaakt.

Genade en waarheid

De wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden (Joh. 1:17). Dat is het geweldige contrast tussen de oude en de nieuwe bedeling. Christus kwam een *nieuw* gebod brengen namens Zijn Vader (Joh. 13:34). Hij is méér dan Mozes, Hij is hoger dan Israëls wetgever (Hebr. 3:1-6). Hij openbaarde ten éérste de genade van God. Want de genade was kenmerkend voor Zijn komst in het vlees, en die genade bracht ook vergeving van zonden met zich mee. De goddelijke vergeving was beschikbaar in Hem, in Zijn Persoon, en ze werd geschonken door het geloof in Zijn naam. Hij zou immers plaatsvervangend lijden en sterven voor zondaars. Op grond van deze oneindige, goddelijke vergeving is er ook onderlinge vergeving mogelijk.

Maar ten tweede openbaarde Hij ook de waarheid, want die werd duidelijk in Hem onthuld en zichtbaar gemaakt in Zijn woorden en werken: de waarheid over alle dingen, over God en over de mens, over de wereld en haar overste, d.i. de satan. De openbaring van de waarheid zien wij ook in Zijn handelwijze met de vrouw en met de omstanders in Johannes 8. Christus is hier het grote Licht van de wereld, dat de harten doorgrondt en alle dingen openbaar maakt – zowel de zondigheid van de omstanders alsook die van de vrouw zelf, die na haar vrijspraak ertoe werd opgeroepen voortaan niet meer te zondigen maar in nieuwheid van leven te wandelen (Joh. 8:11; Rom. 6:4; 8:4). De omstanders die haar aanklaagden, gingen één voor één weg, omdat niemand van hen zonder zonde was en hun eigen geweten hen bovendien aanklaagde.

Jezus bleef alleen over en kon natuurlijk niet als enige de vrouw oordelen, want het vonnis van steniging moest altijd op grond van twee of drie aanwezige getuigen van het misdrijf plaatshebben. Hierin handelde Hij geheel overeenkomstig de wet van Mozes. Hij heeft de wet volmaakt vervuld tijdens Zijn leven en in Zijn sterven. De aanklagers zelf handelden echter niet naar de wet, want ook de man die bij het overspel was betrokken had gestenigd moeten worden (Deut. 22:22).¹

---

1 Voor verdere studie verwijs ik graag naar mijn [‘Kanttekeningen bij de Heidelbergse Catechismus’](#) en de brochure [‘De sluier op het gezicht van Mozes’](#), die van de website www.oudesporen.nl kunnen worden gedownload.

2. Over de reikwijdte van de tien geboden

Zijn de tien geboden tijdgebonden of tijdloos, en wat is het belangrijkste onderdeel ervan?

'Wee u, schriftgeleerden en farizeeën, huichelaars, want u geeft tienden van de munt, de dille en de komijn, en u laat het gewichtigste van de wet na: het oordeel en de barmhartigheid en de trouw. Deze dingen nu zou men moeten doen en de andere niet nalaten.'

Matteüs 23:23-24

Het gewichtigste van de wet

De hierboven geciteerde verzen uit Matteüs tonen ons aan hoe moeilijk het is de verschillende delen van de wet van Mozes van elkaar te *scheiden*. Men maakt soms onderscheid tussen de civiele en de ceremoniële wetten (die tijdgebonden waren en alleen voor Israël

golden), en de morele wet, d.i. de wet van de tien geboden (die tijdloos en universeel geldig is). De Heer verbindt het geven van de tienden van de oogst echter direct met het *gewichtigste* van de wet, de belangrijke morele principes die in de wet naar voren worden gebracht: het oordeel, de barmhartigheid en de trouw.

Het onderscheid tussen burgerlijke en ceremoniële voorschriften enerzijds en permanente morele wetten anderzijds, is nogal kunstmatig. De tien geboden bevatten zelf namelijk een viertal duidelijke verwijzingen naar Israëls volksbestaan in het land Kanaän, een periode die door de zonde van de natie slechts van beperkte duur is geweest. Nauwkeurige lezing van de Tien Woorden toont dit aan. Het gaat om de volgende verwijzingen in Exodus 20:1, 10, 12, 17 naar een viertal zaken:

1. de exodus uit het land Egypte;
2. het sabbatsgebod, dat pas na de uittocht van kracht werd (vgl. Ex. 16);
3. een lang leven in het land Kanaän;
4. de veestapel en andere bezittingen in het land.

Het voorlezen van de tien geboden in de christelijke eredienst is in feite gebaseerd op het denkbeeld dat Israël en de kerk één en hetzelfde volk van God zouden zijn. Deze vooronderstelling is echter onjuist en werkt bijv. problemen met het sabbatsgebod in de hand. Maar de dag die voor ons als christenen aan de Heer is gewijd, is de *eerste* dag van de week, de opstandingsdag. Terwijl de sabbat de afsluiting vormt van de oude schepping, staat de eerste dag van de week in het teken van de *nieuwe* schepping.

Omgekeerd echter blijken bepaalde burgerlijke en ceremoniële wetten uit de boeken van Mozes ook in de huidige bedeling van actuele waarde te zijn. De wetten aangaande het vee zijn niet in de eerste plaats met het oog op de dieren gegeven, maar met het oog op degenen die in het evangelie arbeiden. Zorgt God soms voor de ossen? Zeker, maar Hij

heeft in de *eerste* plaats Zijn apostelen op het oog. En zoals de priesters deelden in de opbrengst van het altaar, hebben Gods dienstknechten ook thans recht op ondersteuning (vgl. 1 Kor. 9:8-14).

Het is interessant dat de Heer in Matteüs 23 zowel de voorschriften voor de tienden als de drie belangrijke morele principes ‘het oordeel, de barmhartigheid en de trouw’ tot dezelfde wet rekent (Matt. 23:23; vgl. Hos. 6:6; Mi. 6:8; Zach. 7:9). Het *oordeel* is hier de juiste beoordeling, een rechtvaardige behandeling van de naaste. Het *oordeel* (Gr. *krisis*) is in feite het goddelijk recht, dat straks volmaakt zal gelden in het Vrederijk (vgl. Matt. 12:18,20). Dit heeft evenals de *barmhartigheid* en de *trouw* te maken met onze houding ten opzichte van medemensen, en medegelovigen.

De genade gaat verder dan de wet

De Heer maakt slechts onderscheid tussen bijzaken en hoofdzaken in de wet van Mozes, doordat Hij de morele beginselen het *gewichtigste* deel van de wet noemt. Als de grote Wetgever heeft Hij deze belangrijke morele principes zelfs nog aangescherpt in de bergrede (Matt. 5-7), en later ook een *positieve* samenvatting van de beide tafels van de wet gegeven. Het gaat om de totale liefde van ons hart tot God, en het liefhebben van de naaste als onszelf (Matt. 22:34-40).

Paulus werkt de geboden van de wet ook in positieve zin verder uit in zijn brieven, maar stelt tegelijkertijd dat de christen niet onder het *regime*, het *bestel* van de wet verkeert, maar onder dat van de genade (Rom. 6:14). De christen is nu wettelijk aan *Christus* onderworpen en hij vervult de wet van *Christus*, d.i. de wet van de liefde (1 Kor. 9:21; Gal. 6:2), door te leven naar de Geest. De genade gaat dus *verder* dan de wet, en de vrucht van de Geest omvat *meer* dan formele gehoorzaamheid aan de tien geboden. De christelijke naastenliefde vormt de *vervulling* van de wet (Rom. 13:8-10; Gal. 5:13-14; 18-23).

Het antwoord op de gestelde vraag is dus tweeledig: enerzijds zijn de Tien Woorden tijdgebonden, en wel doordat ze aan Israël als natie gegeven zijn. Maar anderzijds zijn ze tijdloos, doordat ze door het volbrachte werk van Christus en de uitstorting van de Heilige Geest op aarde op een *hogere* plan zijn gebracht – waardoor de rechtvaardige eis van de wet daadwerkelijk vervuld wordt in degenen die wandelen naar de Geest (Rom. 8:4). Terwijl de rust van de sabbat verwijst naar de uiteindelijke vervulling in het Vrederijk (zie hoofdstuk 3).

3. Over het sabbatsgebod

‘Want de een stelt de ene dag boven de andere dag, maar de ander stelt alle dagen gelijk. Ieder zij in zijn eigen denken ten volle verzekerd. Wie de dag in acht neemt, neemt hem in acht voor de Heer. En wie eet, eet voor de Heer, want hij dankt God; en wie niet eet, laat het na voor de Heer, en hij dankt God’.

Romeinen 14:5-6

Jezus is Heer van de sabbat

De eerste keer dat de zevende dag als rustdag wordt genoemd, is direct na de voltooiing van het scheppingswerk (Gen. 2:1-3). God rustte op de zevende dag van al het werk dat Hij had gemaakt, en Hij zegende en heiligde die dag. Het gaat dus om de rust van God Zelf, en de mens wordt uitgenodigd erin te delen. Dit toont ons het ware karakter van de sabbat. De aanvankelijke rust is echter verstoord door de zondeval, en daarom zegt de Heer Jezus dat Zijn Vader werkt tot nu toe en dat Hij

ook werkte – zelfs op de sabbat, want de Zoon des mensen is Heer van de sabbat (Matt. 12:8; Joh. 5:16-17).

In het boek Genesis vinden wij trouwens geen formeel sabbatsgebod, en evenmin zien wij dat er rust werd bereid voor de gevallen mens. Sabbat betekent immers ‘rust’. Op de sabbat stopt men met werken en viert men de rustdag, omdat God Zelf op die dag rustte van Zijn werken en de zevende dag apart stelde voor de mens, die in Zijn rust mocht delen. Dit plan van God om de mens te laten delen in Zijn eigen rust kon in feite pas worden gerealiseerd toen er sprake was van een verlost volk van God, nl. in het boek Exodus dat de uittocht uit Egypte beschrijft. Er verstreken dus vele honderden jaren, zowel vóór als na de zondvloed, voordat de sabbat weer wordt genoemd. Het is aannemelijk dat de sabbat gedurende die eeuwen niet is gehouden.

Wij vinden de sabbat weer na de uittocht uit Egypte, en wel vanaf de tijd dat de HERE God het manna gaf in de woestijn. God gebruikte de sabbat toen als een test voor de gehoorzaamheid van de Israëlieten aan Zijn geboden en wetten. Dit bleek bij het inzamelen van de hoeveelheid manna op de zesde dag, de dag die eraan voorafging. De instelling van de sabbat in Exodus 16 wordt later in het vierde gebod van de decaloog bevestigd (Ex. 20:8-11; Deut. 5:12-16). De grond voor het vieren van de sabbat houdt in Deuteronomium 5 nauw verband met de *uittocht*, die voor Israël het begin van zijn zelfstandige bestaan als volk vormde. Zo werd de sabbat aan het volk Israël gegeven. Daarmee is niet gezegd dat de sabbatsrust alleen op Israël betrekking had, het was de rust die God had ingesteld voor de *eerste* schepping en voor de *eerste* mens, Adam (Gen. 2:3).

Israël kreeg specifiek het sabbatsgebod, omdat God hierdoor Zijn volk op de proef stelde om te zien of het wandelde in Zijn wegen. Zo werd de sabbat het verbondsteken tussen God en Zijn aardse volk Israël, zoals Hij nadrukkelijk bevestigde tegenover Mozes (Ex. 31:12-17). Ongehoorzaamheid hieraan leidde tot de doodstraf. De Israëlieten moesten zich aan de sabbat houden, omdat zij het volk vormden

dat voor God was afgezonderd en geheiligd – niet om nog heiliger te worden (Ezech. 20:12). Dit hoofdstuk uit de profeet Ezechiël toont hoezeer het volk de sabbat had ontheiligd. Daarom werd het ook in ballingschap gestuurd, opdat het land zijn sabbatsjaren vergoed zou krijgen. Hebreëen 4:4vv. maakt duidelijk dat de ware sabbatsrust onder het oude verbond nooit is bereikt.

Toen de Heer Jezus op aarde kwam, verloor de sabbat om zo te zeggen haar glans. Christus is het einde van de wet, en Hij verrichtte juist veel wonderen en tekenen op de sabbat – dit tot ergernis van de Joodse leiders. De schaduwen van het oude verbond verdwenen in het volle licht van Gods openbaring in Christus (vgl. Kol. 2:16-17). Hij voert ons in de ware, hemelse rust en daarmee verdwijnt het schaduwbeeld. In het Nieuwe Testament wordt de christen nergens ertoe opgeroepen de sabbat te onderhouden. Integendeel, in Kolossenzen 2 wordt gezegd dat niemand ons mag oordelen inzake dingen die een schaduw vormden van wat zou komen, omdat met Christus het 'lichaam', de volle werkelijkheid van die dingen gekomen is. En Galaten 4:8-11 maakt duidelijk dat het onderhouden van specifieke dagen en feesten niet aan christenen uit de heidenen wordt voorgeschreven.

Verwijzingen naar de 10 geboden in het Nieuwe Testament

Het is dan ook opmerkelijk dat de geboden die de onveranderlijke *morele* maatstaven van God tonen, in de brieven van het Nieuwe Testament allemaal weer voorkomen. Aangezien het Oude Testament heeft laten zien dat de natuurlijke mens niet in staat is de wet van Mozes te onderhouden, beklemtoont het Nieuwe Testament dat de geboden alleen door middel van een wandel door de Geest kunnen worden vervuld (Rom. 8:4; Gal. 5:16vv.).

De enige uitzondering vormt nu juist het sabbatsgebod, dat niet wordt vermeld in het Nieuwe Testament en niet meer aan christenen wordt voorgeschreven, omdat dit een ceremonieel gebod was.

In plaats daarvan krijgt de eerste dag van de week, de dag van Christus' opstanding uit de doden, een prominente plaats.

Hier volgt nog een *overzicht* van de afzonderlijke geboden:

<i>Eerste</i> gebod:	1 Korintiërs 8:4-6
<i>Tweede</i> gebod:	1 Korintiërs 10:7,14
<i>Derde</i> gebod:	Kolossenzen 3:8; Jakobus 5:12
<i>Vierde</i> gebod:	het sabbatsgebod ontbreekt in het N.T.
<i>Vijfde</i> gebod:	Efeziërs 6:2
<i>Zesde</i> gebod:	Matteüs 5:21-22; 1 Johannes 3:15; Jakobus 2:11
<i>Zevende</i> gebod:	Matteüs 5:27-28; Efeziërs 5:3-5; Jakobus 2:11
<i>Achtste</i> gebod:	Efeziërs 4:28; 1 Johannes 3:17-18
<i>Negende</i> gebod:	Efeziërs 4:25; Kolossenzen 3:8-9
<i>Tiende</i> gebod:	Romeinen 7:7; 13:9; Efeziërs 5:5; 1 Timoteüs 6:10; Jakobus 1:14-15

Samenvatting van Gods wegen in verband met de sabbat

1. *De rust van God* houdt verband met de voltooiing van de eerste schepping (Gen. 2:2; Ex. 20:8-11). Dit is een type van de rust van de nieuwe schepping, die het resultaat is van de verlossing die door Christus tot stand is gebracht en van de vrede die Hij heeft aangebracht door Zijn kruis (vgl. 2 Kor. 5:17; Kol. 1:20). Dit resulteert uiteindelijk in de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waaruit de zonde is weggedaan en God alles in allen zal zijn (Joh. 1:29; 1 Kor. 15:28; Openb. 21:1-8).
2. *De rust van het Beloofde Land* (vgl. Deut. 1:34-36; 12:9; Joz. 23:1). Hiernaar wordt verwezen in de brief aan de Hebreeëen (Hebr. 3:7-11), waarbij gebruik wordt gemaakt van een citaat uit psalm 95. In het licht van Hebreeëen 4:8, 11 is het echter moeilijk voorstelbaar dat de psalmdichter alleen heeft gedacht aan de rust in het land Kanaän – die het volk Israël aanvankelijk bereikte onder Jozua, maar die het uiteindelijk pas ten deel viel onder Salomo, de ‘man van rust’. Er is nog steeds een profetisch tegoed, en er zullen nieuwe en ruime grenzen zijn waarbinnen het land zal worden verdeeld onder de stammen van Israël (Ezech. 47-48).
3. *De sabbatsrust die nog overblijft voor het volk van God* (Hebr. 4:9). Dit is de rust van het Vrederijk, de eindzegen die hemel en aarde zal omvatten en die na het rijk van de duizend jaren zal overgaan in de eeuwige toestand. Het hemelse deel van het koninkrijk is ons toegezegd als gelovigen die tot de Gemeente behoren, en daarom moeten wij ons eveneens beijveren om de beloofde rust binnen te gaan. Het aardse deel van het rijk is echter aan het volk Israël toegezegd, dat het middelpunt van het Messiaanse rijk op aarde zal zijn (Hebr. 4:10; Openb. 14:13).

Distributie:

CBC 't Gulden Boek te Houten

Website: www.cbcboek.nl

E-mail: info@cbcboek.nl